ROCHIILE PIERDUTE ale ITALIEI

M.A. McLaughlin

Traducere din limba engleză de Ralu Conțiu

EDITURA PARALELA 45

Editura Paralela 45

Editura Paralela 45

Director de producție editorială: Ionuț Burcioiu

Redactare: Ilinca Gângă, Mihaela Cosma
Corectură: Gabriela Grigorescu
Tehnoredactare & DTP copertă: Liviu Stoica
Design copertă: Sorina Popescu
Pregătire de tipar: Marius Badea

Ilustrația copertei: *La Ghirlandata*, de Dante Gabriel Rossetti, 1873

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
MCLAUGHLIN, M.A.
Rochiile pierdute ale Italiei / M.A. McLaughlin ; trad. din lb. engleză de Ralu Conțiu. – Pitești : Paralela 45, 2025
ISBN 978-973-47-4403-9
I. Conțiu, Ralu (trad.)
821.111

THE LOST DRESSES OF ITALY
M.A. McLaughlin

Copyright © 2024 by M.A. McLaughlin
Originally published in the United States by Alcove Press, an imprint of The Quick Brown Fox & Company LLC.

Copyright imagine copertă © *La Ghirlandata*
by Dante Gabriel Rossetti, image source: The Guildhall Art Gallery

Copyright © Editura Paralela 45, 2025
Prezenta lucrare folosește denumiri ce constituie mărci înregistrate, iar conținutul este protejat de legislația privind dreptul de proprietate intelectuală.
www.edituraparalela45.ro

EDITURA PARALELA 45

Cuprins

Prolog. 9

Capitolul 1 Marianne 15

Capitolul 2 Christina 42

Capitolul 3 Marianne 68

Capitolul 4 Christina 90

Capitolul 5 Marianne 120

Capitolul 6 Christina 150

Capitolul 7 Marianne 174

Capitolul 8 Christina 193

Capitolul 9 Marianne 214

Capitolul 10 Christina 228

Capitolul 11 Marianne 243

Epilog. 257

Mulțumiri. 261

EDITURA PARALELA 45

„Il percorso verso il paradiso inizia all'inferno."[1]
Citat atribuit lui Dante Alighieri

EDITURA PARALELA 45

[1] „Drumul către rai începe din iad."

Prolog

Verona, Italia
Aprilie 1945

Nu mai puteam aștepta mult. Era prea periculos să rămân pe străzile pustii ale Veronei la o oră atât de târzie. Celor pe care întunericul nopții îi prindea singuri li se întâmplau lucruri rele, fapte reprobabile despre care oamenii povesteau în șoaptă apoi, doar prin aluzii, săptămâni în șir – și pe care nu le uitau niciodată.

Uitându-mă în susul și-n josul Viei Salerno, am văzut cum umbrele nopții se strecoară de-a lungul străzii, ca niște tentacule, trecând de la o clădire la alta de parcă ar fi vânat sufletele pierdute. Am simțit cum palmele mi se umezesc și devin lipicioase din cauza liniștii reci și întunecate.

Dar am rămas locului, lipit de peretele *palazzo*[1]-ului din spatele meu, încercând să mă contopesc cu piatra lui în timp ce așteptam nelinișt apariția cumpărătorului. La telefon îmi promisese că va aduce suficiente lire pentru a cumpăra ce aveam eu de vândut: un smarald valoros, din perioada Renașterii. Piatra fusese montată într-un pandantiv în formă de coș, împletit din aur galben; aurul îl topisem deja, iar acum trebuia să scap și de restul bijuteriei. După o scurtă negociere, am stabilit în cele din urmă un preț și o oră pentru întâlnire. Mi-a spus că va purta un trandafir alb la rever, pentru a-l recunoaște.

[1] Palat, vilă (it. în original).

EDITURA PARALELA 45

Culoarea purității și a inocenței, deși tranzacția noastră nu era nici pură, nici inocentă, de vreme ce eu eram un hoț, iar el, un criminal.

Adevărul e că nu ar fi trebuit să fur bijuteria, dar trăiam vremuri disperate, iar cei pe care îi iubeam aveau nevoie de hrană și de adăpost. Odată ce le primeau, aveam să mă asigur că restul banilor ajung la partizani.

Cu toții ne doream doar să trecem cu bine peste război, ținându-ne respirația laolaltă, ca în momentul acela de tăcere dintre tunet și ploaie. Poate că, atunci când cerurile se vor deschide în sfârșit, ne vor spăla și păcatele. Cel puțin, asta speram din tot sufletul.

Dacă voi supraviețui…

Toți eram înspăimântați de gândul că sfârșitul s-ar putea să nu vină suficient de repede.

La ferestrele care mărgineau strada nu se vedea nicio lumină – doar niște dreptunghiuri întunecate, goale, în spatele cărora se îngrămădeau oamenii, temându-se să aprindă chiar și o singură lampă, de frică să nu atragă atenția asupra lor. Era mai sigur așa. După miezul nopții, ultimele rămășițe ale armatei germane ieșeau la vânătoare, căutând printre dărâmături și însușindu-și orice bucățică de mâncare sau fâșie de haină pe care o găseau. Capitularea Führerului lor era iminentă, însă câțiva loialiști încă se ascundeau în anumite părți ale orașului, printre ruinele clădirilor bombardate, refuzând să accepte înfrângerea, în ciuda foamei și a mizeriei lor. Mureau de inaniție, iar eu le cunoșteam prea bine disperarea, dar îi și uram suficient de mult încât să fiu gata să ucid pentru această bijuterie. Am atins pistolul de la curea. Îl folosisem și altă dată și eram pregătit s-o fac din nou.

Dacă ar fi știut ce se află în posesia mea, cu siguranță ar fi încercat să tragă ei primii.

A început să picure. Era doar o burniță umedă – nici vorbă de șuvoiul ispășitor la care speram, dar suficient pentru a ascunde dura realitate a ruinelor din jur. *Palazzo*-urile dărăpănate și străzile cu pavajul sfărâmat au fost cuprinse de o strălucire încețoșată, iar

EDITURA PARALELA 45

mirosul de descompunere s-a transformat într-o mireasmă plăcută, de mușchi și cedru.

Lăsându-mi gândurile să rătăcească pentru o clipă, am văzut cu ochii minții Via Salerno într-o zi strălucitoare de vară, cu *palazzo*-urile viu colorate ale copilăriei mele, cu obloanele larg deschise și arcade de flori la intrare. Vibrante și pulsând de viață. Și, de-a lungul străzii, vedeam oamenii stând la taclale și râzând, în timp ce ieșeau cu copiii la plimbarea de seară. Razele soarelui aduceau cu ele bucuria păcii și a prosperității.

Un fulger a străbătut cerul, iar reveria mea s-a întrerupt brusc, aruncându-mă în prezentul întunecat. Am închis ochii pentru o clipă, încercând să invoc din nou frumusețile trecutului, dar nu am mai putut ignora ceea ce aveam în fața ochilor.

Și totuși, în adâncul sufletului, știam că acele zile idilice se vor întoarce. Eram sigur de asta. Și aveam să mă plimb din nou pe aceste străzi, scăldat în lumina speranței, poate cu soția și copiii mei. O fiică cu ochii zâmbitori ai mamei mele, răpusă de curând, și un fiu cu înfățișarea blândă a tatălui meu, de mult plecat. Orice era posibil, odată ce acest război blestemat lua sfârșit. Trebuia să mă agăț de această imagine…

Un pas rapid, ușor, răsunând pe pavaj, mi-a atras atenția, făcându-mă să înghețși să-mi strâng degetele pe patul pistolului. Îmi simțeam inima bătând tot mai tare, în timp ce-mi încordam privirea, încercând să deslușesc cine se apropia prin ceață, dar încă nu vedeam pe nimeni. Pe măsură ce pașii răsunau tot mai aproape, simțeam cum respirația îmi devine tot mai sacadată. Îndreptându-mi umerii, am strâns din dinți cu hotărâre. Eram pregătit. Aveam să le arăt tuturor că am *coraggio*[1].

În cele din urmă, din ceață a apărut o siluetă într-o haină largă, cu o glugă care îi ascundea fața. Am văzut apoi trandafirul alb de la rever și am oftat ușurat, dând drumul pistolului și băgând mâna în buzunar după bijuterie.

[1] „Curaj“ (it. în original).

EDITURA PARALELA 45

— *Buona sera*[1], am spus, ieșind din umbră.

Silueta s-a oprit în fața mea și și-a dat gluga jos.

Am clipit, surprins.

— Ce cauți *tu* aici? E prea riscant să fii afară…

— Vreau smaraldul. Nu ar fi trebuit să-l iei și să pui la cale tranzacția asta de unul singur. Trebuia s-o facem împreună, ai uitat?

— Știam că, dacă-ți spun, o să vrei să cerem mai mulți bani, dar nu mai putem aștepta. Oamenii trebuie să mănânce, iar partizanii au nevoie de muniție.

Am rămas neclintit, strângând piatra în pumn.

— Unde este cumpărătorul?

— Când te-am auzit vorbind la telefon cu el, am descoperit cine e și am decis să-i fac o vizită. Chiar am reușit să negociez un preț mai mare, cu anumite... stimulente.

Ultimele cuvinte fuseseră rostite pe un ton plat, sumbru.

— Așteaptă la Castelvecchio. Mă așteaptă pe *mine*.

M-am tras un pas înapoi.

— Ai deconspirat numele partizanilor?

— Nu chiar.

Nu credeam.

— Dă-mi smaraldul, Tonio, și poți pleca. Am să-ți dau și ție o mică parte din profit.

Alte minciuni.

— Știi că nu pot, i-am zis, în timp ce un alt fulger a luminat cerul. Trebuie să duc treaba asta la bun sfârșit. Multă lume are nevoie de banii pe care-i pot obține. Nu pot să fiu egoist când sunt atât de multe vieți în joc. Am luptat prea mult și prea din greu ca să ne transformăm în mercenari. Dar dacă ai negociat pe la spatele meu, o să găsesc pe altcineva care să cumpere bijuteria. Sunt mulți care ar plăti pentru ceva atât de valoros. Trebuie să-mi duc treaba la bun sfârșit, așa că nu vreau să mai discutăm. Te rog să te dai din calea mea. Acum!

[1] „Bună seara“ (it. în original).

EDITURA PARALELA 45

Văzând că nu schițează niciun gest, m-am repezit în față și, dintr-odată, am simțit o lamă subțire și ascuțită cum mă înjunghie. Un stilet. Am icnit de la durerea arzătoare și am apăsat cu mâna pe rană. Când am privit în jos, degetele erau acoperite de sânge.

Dio mio.[1]

Am căzut în genunchi. Piatra mi-a scăpat din mână și s-a rostogolit pe pavaj, prea departe ca s-o mai pot ajunge.

— Îmi pare rău, a spus, dar nu mi-ai dat de ales. Sincer, aș fi vrut să nu se ajungă aici.

Atacatorul meu a ridicat bijuteria, și-a tras din nou gluga pe cap și a început să se îndepărteze, nu înainte de a arunca trandafirul în șanțul plin de apă de lângă mine. Acesta a plutit o clipă, cu petalele întinse precum aripile unui înger.

Dar eu mă întâlnisem cu diavolul.

— După toate prin câte am trecut împreună, te implor... trimite pe cineva să mă ajute. *Per carita!*[2]

— E prea târziu, a spus.

Apoi am rămas din nou singur.

Am gemut, în agonie. Ochii mi s-au umplut de lacrimi, în timp ce-mi încleștam mâinile pe rană, încercând zadarnic să opresc sângerarea. M-am luptat să mă ridic, dar picioarele au început să-mi tremure de parcă ar fi fost biciuite de un vânt puternic, și m-am prăbușit pe pavaj. *Nu puteam muri așa. Nu după tot ce îndurasem.*

— *Aiutami! Aiutami!*[3] am strigat, sperând să mă audă cineva, sprijinindu-mă într-un cot.

Am auzit o fereastră deschizându-se și închizându-se la loc. Dar nimeni nu mi-a venit în ajutor. Le era prea teamă.

Tocmai atunci, brațul mi-a cedat. M-am prăvălit cu fața la pământ și am început să mă rog lui Dumnezeu pentru milă și îndurare.

---

[1] „Dumnezeule“ (it. în original).

[2] „Pentru numele lui Dumnezeu, te rog“ (it. în original).

[3] „Ajută-mă, ajută-mă“ (it. în original).

EDITURA PARALELA 45

Padre nostro, che sei nei cieli, sia santificato il tuo nome…[1]

Treptat, totul a părut să se liniștească și să amorțească. Nu mai simțeam decât răpăitul blând al ploii pe spatele meu. Am reușit să mă întorc cu fața spre cer, gândindu-mă că aș putea vedea chipul blând al mamei privindu-mă cu dragoste și milă și murmurându-mi numele: *Tonio*.

În timp ce o simțeam întinzând mâna spre mine din înalturi, mi-am dat seama că visurile mele se stingeau repede. Nicio soție. Niciun copil. *Niente*.[2]

Doar mama.

Cel puțin ea mă va aștepta – împreună cu tata.

Am întins mâna după trandafir, ca să i-l dăruiesc. I-am atins petalele mătăsoase și am tras ultima gură de aer.

EDITURA PARALELA 45

[1] „Tatăl nostru care ești în ceruri, sfințească-Se numele Tău…“ (it. în original).
[2] „Nimic“ (it. în original).

Capitolul 1

Marianne

„Întoarce-te la mine, cea care te așteaptă:
sau nu veni încă, pentru căci astfel s-ar termina…“
(*Monna Innominata*, Sonetul I)

Verona, Italia
Octombrie 1947

Cum o iei de la capăt când toată frumusețea lumii a dispărut? Chiar și acum, la doi ani după încetarea războiului, părea o sarcină imposibilă. Fiecare răsărit arunca o lumină crudă peste ruinele visurilor pierdute și fiecare apus se întindea peste orizont oftând că mai trecuse o zi fără nicio schimbare. Și totuși, viitorul se insinua, aproape iluzoriu, în fiecare nouă respirație, aducând cu el șoapta unei promisiuni. Speranța.

Dar cine putea ști cu certitudine când avea să se întâmple?

Tot ce puteam face era să ne agățăm de posibilitatea unei noi vieți…

Așa că am călătorit de la Boston la Verona pentru a ajuta o colegă și prietenă care trecuse prin ororile războiului și care se lupta acum să-și reclădească viața și să contribuie, prin arta trecutului, la renașterea țării sale. Draga mea Rufina Rovelli, colegă din anii studenției la College of Art and Design din Massachusetts, mă contactase cu o lună în urmă pentru a organiza o expoziție de rochii victoriene. Era doar

EDITURA PARALELA 45

una dintre numeroasele inițiative menite să repornească o industrie a modei care aproape fusese distrusă. Rufina studiase designul industrial, nu moda, așa că se afla complet în afara zonei ei de confort. La început, am rezistat apelurilor ei insistente, nedorind să redeschid uși spre oameni și locuri din trecut, uși pe care le zăvorâsem cu fermitate. Era prea dureros. În schimb, îmi găsisem alinarea ținându-mă mereu ocupată cu responsabilitățile academice. Dar, în cele din urmă, chemarea prieteniei a fost prea puternică. Nu-i puteam ignora rugămintea, de vreme ce fusese cea mai bună prietenă a mea în primul an de facultate și, mai târziu, o colegă curatoare, la fel de dornică să-și găsească locul în lume. Rufina. Numele ei însemna „femeia cu părul roșu", iar nonconformismul ei strengăresc se potrivea perfect cu părul ei vâlvoi. Era, în același timp, bunătatea întruchipată.

Și, cumva, reușea să scoată la iveală aceleași calități în toți cei cu care interacționa — inclusiv în mine.

Poate că ea și Italia aveau să mă ajute să găsesc cheile pierdute ale ușilor în spatele cărora îmi sigilasem sufletul.

Forse.[1]

Aterizasem cu o zi în urmă pe aeroportul Roma Ciampino și luasem trenul spre Verona, deși mă temeam de ravagiile pe care aveam să le descopăr. La ultima mea vizită, cu un deceniu în urmă, în 1937, pe exact aceeași rută, petrecusem cea mai mare parte a timpului absorbind peisajul de vis, cu sate presărate pe vârfuri de deal. Eram fascinată de felul în care cerul trecea de la verde la ocru, ca o fâșie de mătase ale cărei culori se ondulau în lumina soarelui. Acum, ca și atunci, nu-mi puteam lua ochii de la priveliștea care îți tăia respirația și, la prima vedere, lucrurile nu păreau atât de rele pe cât mă temusem.

Peste tot se vedeau semnele toamnei târzii — covoare groase de frunze și o ceață ușoară plutind peste văi.

Și totuși, uitându-mă mai atent, orașele purtau încă rănile războiului, doar pe jumătate vindecate. Unele clădiri mai aveau pereții în

[1] „Poate" (it. în original).

EDITURA PARALELA 45

picioare, dar acolo unde fuseseră acoperișurile sau ferestrele se căscau găuri negre. În jur, grămezi de dărâmături. Străzile erau brăzdate de cicatricile mari ale gropilor. Mașini abandonate zăceau ca niște schelete ruginite și deformate.

Toate așteptau să fie aduse din nou la viață.

Propria mea imagine s-a suprapus pe geam peste scenele de afară: ochi întunecați pe o față palidă, cu buze decolorate, o bărbie ascuțită și un păr des, negru ca cerneala, tuns bob, care abia îmi atingea umerii. Nicio expresie, doar o privire goală. Și eu așteptam.

Dacă avea să se întâmple vreodată.

Oftând, mi-am desprins privirea de la fereastră și m-am uitat la tovarășii mei de călătorie: o tânără elegantă care-și certa, turuind într-o italiană rapidă, cele două fetițe ce se tot împingeau, și un bărbat mai în vârstă, care făcea tot posibilul să le ignore, în timp ce citea ultimul număr din *La Stampa*. Nu vorbeau între ei, dar privirile furișe aruncate în direcția mea îmi spuneau că fusesem deja identificată drept o străină.

Cineva care nu aparținea acestui loc, dar nici nu era o amenințare, ci pur și simplu o persoană diferită de pasagerii obișnuiți.

Un conductor în vârstă, ușor cocârjat, s-a apropiat, cerându-mi pașaportul și biletul. I le-am întins.

A studiat cu atenție documentele, apoi și-a ridicat privirea spre mine.

— *Signora* Marianne Baxter?

— *Sì*[1], am spus, fără a mai adăuga nimic.

Deși războiul luase sfârșit de doi ani, știam că încă sunt căutați agenți naziști și trădători italieni. Aparent satisfăcut că nu eram nici una, nici alta, s-a îndreptat spre tânăra mamă stresată.

M-am uitat la ceas. Urma să ajungem la Verona după-amiaza târziu. Orașul Pictat[2] al lui Romeo și al Julietei, cu frumusețea lui

[1] „Da“ (it. în original).

[2] Supranume al Veronei, vestită pentru palatele sale decorate cu fresce, care i-au adus numele latin *urbs picta* („orașul pictat”).

EDITURA PARALELA 45

dureroasă și istoria străveche. Abia așteptam. Deoarece nu mai călătorisem în străinătate de ani buni, mă simțeam frântă de oboseală și nu voiam decât să mă prăbușesc pe un pat moale și să dorm o zi întreagă. Și totuși… Curiozitatea pentru ceea ce mă aștepta nu m-ar fi lăsat să mă odihnesc pe deplin până nu aș fi văzut veșmintele pe care le descoperise Rufina. În scrisoarea ei, descrierea fusese destul de seacă:

> *O rochie de plimbare din poplin albastru, o rochie de seară de vară din mătase și o rochie de zi din muselină indiană. Toate păstrate impecabil, cu excepția ultimei, care are mici defecte la fustă și la decolteu.*

Dar tonul ei obișnuit ascundea ceea ce știam că e un entuziasm abia stăpânit.

Era un miracol că găsise atâtea piese din secolul al XIX-lea într-un singur loc. Femeile din acea perioadă obișnuiau să-și modifice hainele, trecându-le de la o generație la alta, până când materialul devenea prea subțire și uzat pentru a mai putea fi transformat. Atunci era aruncat sau folosit pe post de cârpe. Uneori, o rochie de mireasă sau o piesă elegantă și scumpă supraviețuia în forma sa originală, doar cu ușoare urme de purtare. Însă descoperirea a trei rochii atât de bine păstrate era un eveniment remarcabil, mai ales într-un oraș care suferise atâtea distrugeri în timpul bombardamentelor Aliaților.

Desigur, la scară internațională, putea părea o descoperire trivială. Dar pentru un istoric al costumelor, ca mine, era ceva incitant. Un vis textil devenit realitate, care-mi permitea să arunc o privire printr-un portal spre lumea unei femei din trecut. Șansa de a mă conecta la ceva tangibil, la mult timp după ce purtătoarea lor dispăruse. Mă și imaginam atingând materialul, simțind, prin mănuși, desigur, firele cusute cu migală. Chiar și un contact scurt cu sebumul natural din pielea umană putea deteriora o țesătură atât de veche.

Prin contrast, mi-am netezit rochia neagră cu dungi, în formă de A, și m-am strâmbat la atingerea bumbacului produs în masă, atât de

EDITURA PARALELA 45

diferit de materialele țesute de mână de odinioară. Asemenea majorității curatorilor, nu-mi permiteam genul de țesături cu care lucram, acestea fiind rezervate numai celor bogați. Cu siguranță, erau la ani-lumină de rădăcinile mele umile din Midwest, unde părinții mei, ambii profesori de chimie, numărau fiecare bănuț pentru a ne cumpăra haine la reducere. Își păstraseră însă slujbele în timpul Marii Recesiuni și reușiseră să ne hrănească și să ne îmbrace pe toți trei. Mai mult, puseseră bani deoparte pentru a mă trimite la facultate, deși nu înțeleseseră cu adevărat și nici nu fuseseră vreodată de acord cu alegerea mea.

Inimile lor băteau în ritmul eprubetelor pline cu lichide din laborator, în timp ce a mea urma cântecul unei mașini de cusut ce repara bucăți vechi de țesătură. Două lumi diferite. Și, fiind singurul lor copil, m-am simțit mereu pe dinafară, niciodată înțeleasă pe deplin, doar acceptată. Ca un fel de reacție chimică inexplicabilă.

Dar fascinația mea a început în clipa în care am văzut-o pe mama despachetând o cutie cu haine vechi, care aparținuseră mătușii mele. Era la câteva zile după a zecea mea aniversare și, când poștașul a adus pachetul, am crezut că e un cadou întârziat. Dar s-a dovedit a fi mult mai mult de atât: un dar pentru o viață. Bluze, rochii și chiar o pereche de pantofi din piele albastră – toate din anii '20. Am dus fiecare piesă în dormitorul meu, le-am întins pe pat și, dintr-odată, mi-am văzut viitorul desfășurându-se în fața ochilor cu o certitudine absolută.

Îmi descoperisem chemarea.

Dar era o chemare solitară, cel puțin până când am ajuns la facultate, unde m-am împrietenit cu alți studenți care aleseseră același drum și care mi-au devenit aproape o a doua familie – nu că nu aș fi încercat să-mi aduc părinții în această nouă lume.

Odată, într-o vacanță, am adus acasă o carte pe care mi-o cumpărase Rufina dintr-un anticariat din Cambridge. Conținea fotografia unei eșarfe Schiaparelli și, în timp ce comentam cu entuziasm pe marginea ei, am văzut o expresie confuză pe chipul mamei, înainte să schițeze un zâmbet palid. Încerca din răsputeri să-mi înțeleagă fascinația pentru stilul unic al eșarfei, însă îi era greu.

EDITURA PARALELA 45

Cu toate acestea, un an mai târziu, de Crăciun, părinții mi-au făcut cadou o eșarfă Schiaparelli: un model geometric pe o bucată fină de mătase. Nu știu unde o găsiseră – sau cum și-au permis-o –, însă le voi fi mereu recunoscătoare pentru acel gest și pentru dragostea lor. Mă lăsaseră să-mi urmez visul. Ei se apropiau de finalul visului lor, sub amenințarea pensiei, dar mai aveau câțiva ani până atunci. Deocamdată, iubitul lor laborator încă îi chema.

Așa cum pe mine mă chemau hainele vechi.

Purtam eșarfa aceea chiar acum, în onoarea lor. Era legată lejer la gât, cu un capăt aruncat peste umăr și, ca întotdeauna, mă simțeam transformată de eleganța ei.

Tocmai atunci, vagonul s-a oprit cu o zdruncinătură și mi-am dat seama că ajunseserăm la Porta Nuova, gara principală din Verona. M-a cuprins un fior de entuziasm. M-am ridicat, luându-mi valiza uzată din piele, și i-am urmat în grabă pe ceilalți pasageri pe peron. Trecuse atât de mult de când nu o mai văzusem pe Rufina, încât mă întrebam dacă o voi recunoaște. Apoi i-am zărit părul roșu, ieșind în evidență ca un far stacojiu, în timp ce-mi ieșea în întâmpinare. Când și-a întins brațele, cuvintele au fost de prisos. Pur și simplu ne-am îmbrățișat strâns și i-am simțit mireasma parfumului L'Heure Bleue, șic și ușor exotic. După o clipă lungă, Rufina s-a retras, cercetându-mi chipul cu ochi strălucitori.

— *Mia cara vecchia amica*! a exclamat ea.

— Draga mea veche prietenă, am răspuns eu, ca un ecou, cercetându-i la rândul meu chipul în formă de inimă, încadrat de o tunsoare scurtă, buclată, mai degrabă franțuzească decât italiană.

Rufina lucrase la Paris înainte de război, ocupându-se de afacerea cu mătăsuri a familiei, și adoptase stilul modei pariziene.

— Ești mereu atât de strălucitoare!

— Nu prea. Acum un an, când mâncarea era atât de greu de găsit, nu m-ai fi recunoscut.

S-a întins după valiza mea, dar am clătinat din cap, observând scobiturile din obrajii ei și colțurile gurii ușor lăsate, mici semne ale

EDITURA PARALELA 45

unor zile grele. Dar Rufina mi-a zâmbit larg, dezvelind un șir de dinți albi, sclipitori, iar umbrele au dispărut.

— Florile apar chiar și printre pietre.

— Adevărat.

Cât de des îmi dorisem să am energia ei, dar ajunsesem să mă aștept atât de puțin de la viață.

— *La Bella Figura*… Este singurul mod de a merge înainte.

Și-a petrecut brațul pe după al meu și m-a condus spre capătul îndepărtat al peronului.

— Arăți la fel, Marianne. Doar puțin mai în vârstă, dar era de așteptat, nu-i așa?

— Presupun că da… Deși nu trebuie să ne și placă.

Mi-am dat ochii peste cap, acceptând cu o grimasă adevărul ei, și am surprins privirea unui tânăr care îmi zâmbea, sprijinit de un stâlp de piatră. Uitasem felul direct, neinhibat, în care bărbații italieni apreciau femeile și mi s-a părut aproape înviorător, mai ales după șuvoiul de priviri politicoase, dar ferite, de acasă. Nimeni nu părea să știe ce să spună sau cum să reacționeze după ce devenisem văduvă. Murmurau câteva condoleanțe și treceau repede mai departe, înainte ca dialogul să devină prea stânjenitor.

— Totuși, a avea „o anumită vârstă“ are avantajele ei. Pot purta eșarfa Schiaparelli cu orice am chef.

Rufina a râs.

— Aproape că merită să avem peste treizeci de ani.

— *Aproape*.

Am trecut pe lângă admiratorul meu și am pătruns în interiorul gării aglomerate și puternic luminate. Mirosea a vopsea proaspătă și am fost surprinsă de aerul aproape utilitar al ferestrelor înguste și de forma cubică a acoperișului, atât de diferit de clădirea bogat decorată în stil La Belle Époque pe care mi-o aminteam.

— Gara a fost complet distrusă, așa că au decis s-o construiască de la zero, într-un stil cu totul nou. Încă nu sunt sigură dacă îmi place, a spus Rufina, citindu-mi parcă gândurile în timp ce ne croiam loc

EDITURA PARALELA 45

printre călătorii grăbiți. O mare parte a orașului a fost afectată de bombardamente… Poduri aruncate în aer, biserici distruse. A durat mult să reconstruim orașul, chiar și parțial.

A clătinat din cap, apoi m-a strâns de braț.

— Din fericire, o mare parte din Centro Storico a supraviețuit…

— Dar casa familiei tale? Villa di Luce?

— A suferit doar stricăciuni minore la acoperiș.

Și-a dus o mână la inimă, într-un gest plin de recunoștință.

— Ce bine!

Aveam multe amintiri frumoase legate de locuința ei din tăcuta Piazza dei Signori, de căldura și bogăția sa discretă. Plină de antichități îmbrăcate în catifea, vitrine de porțelanuri cu margini aurite și covoare persane moi care acopereau podelele, vila își păstrase tot confortul ce reflecta ospitalitatea fără margini a părinților Rufinei. Nimic nu era pur și simplu ornamental. Chiar și marele pian cu coadă din salon era folosit în fiecare seară, când mama ei cânta sonatele sale preferate de Scarlatti. Eu stătusem mereu în dormitorul încăpător și bine aerisit de la etaj, care dădea spre o curte luxuriantă, plină de violete și crini.

Imaginile mi-au dansat prin minte, aducând cu ele zile demult apuse. Tinere, ușor melancolice, abia trecute de douăzeci de ani, libere și fără griji. Înainte de ascensiunea fascismului. Înainte de război. Înainte ca toate iluziile noastre să se spulbere.

— Locuiesc singură acum, de când părinții mei au murit… Și e prea mult loc în camerele acelea mari, pline de ecouri.

Vocea i s-a frânt.

— Mă plimb de colo-colo, aproape așteptându-mă să o văd pe mama la pian sau pe tata citind în biroul său. Dar cred că e mai bine că au murit de gripă înainte de război și n-au apucat să vadă ce s-a ales de orașul lor iubit. Le-ar fi frânt inima.

— E o consolare prea mică, dar știu că ți-e foarte dor de ei, am murmurat în timp ce ieșeam, îndreptându-ne spre stația de taxiuri,

EDITURA PARALELA 45

pe lângă alte câteva tinere care ciripeau voioase în italiană. Nimic nu poate înlocui familia.

— *Sì.*

Rufina și-a aranjat pălăria pe cap și a reușit să zâmbească.

— Oricum, am loc berechet pentru tine la vilă, cât timp lucrezi la expoziție. Știu că te-am bătut la cap, dar cred că trebuie să-ți regăsești scopul: să readuci la viață veșminte din alte timpuri și să transmiți bucuria ta și celorlalți. Nu este bine să te izolezi de toți, acum că ești văduvă.

S-a oprit și și-a mușcat buza.

— Mi-a părut foarte rău când am auzit de Paul. Știu că încă îl jelești.

Am dat pur și simplu din cap.

Paul. Soțul meu drag și amuzant, pe care îl întâlnisem la facultatea de design. Prietenia noastră se transformase încet în iubire, pornind de la o primă întâlnire stângace, când se ciocnise de mine la o expoziție, până la revelația că nu-mi mai puteam imagina viața fără el. Era un fotograf talentat, însă miopia l-a împiedicat, în mod ironic, să participe la război – până spre sfârșit, când țara a început să recruteze pe oricine putea sta în picioare, inclusiv pe cineva ca Paul, care știa să mânuiască doar un aparat de fotografiat, nu o pușcă. Dar el și-a dorit mai mult decât orice să-și apere țara, cu orice preț. Nu a rezistat nici șase săptămâni, iar eu am rămas, ca atâtea alte femei, singură și îndurerată.

Spre deosebire de Rufina, eu nu-mi depășisem durerea. Umbra prezenței lui rămânea încă într-un colț ascuns din mine, acolo unde oamenii își păstrează sentimentele cele mai profunde și dorurile fără speranță.

Aș vrea să fii aici, Paul. Ți-ar fi plăcut.

În primele zile ale căsniciei noastre, vorbiserăm de multe ori să vizităm Verona, pentru ca Paul să poată fotografia faimosul Ponte di Pietra la răsăritul soarelui. Dar a tot amânat plecarea, deoarece era prins cu expozițiile. Eu am început să predau la facultate și o vizitam singură pe Rufina în vacanțele de vară, până pe la mijlocul anilor '30,

EDITURA PARALELA 45

când cortina întunecată a început să se lase peste Italia. Paul m-a convins că devenea tot mai periculos să călătoresc acolo. Călătoriile mele au luat sfârșit înainte ca ale lui măcar să înceapă.

Și apoi a fost prea târziu.

Un claxon brusc și sonor m-a smuls din reverie. Un taxi rablagit a oprit încet în fața noastră, iar de pe scaunul șoferului s-a ridicat un bărbat voinic, între două vârste. S-a aplecat, blocându-i pe ceilalți călători, și ne-a făcut semn să urcăm, aruncând apoi valiza mea în portbagaj. În câteva minute eram pe drum, lăsând în urmă tinerele italience, care se uitau nervoase după noi. Una dintre ele ne-a aruncat un gest nepoliticos. Rufina a ignorat-o, șoptindu-mi că șoferul ne alesese pentru că își dăduse seama că sunt americancă.

— Suntem îndatorați țării tale. Englezii au vrut să ne pedepsească pentru război și sufeream de foame, izolați de restul lumii. Fără industrie. Cu prea puțină mâncare. Aproape fără haine. A fost groaznic. Apoi poporul tău ne-a ajutat și banii au început să curgă… Ne-au trimis chiar și bumbac și lână pentru a pune pe picioare fabricile de textile din Milano. Am fost foarte recunoscători.

— Ați meritat ajutorul. Ce sens ar fi avut să provocăm și mai multă suferință?

M-am uitat în oglinda retrovizoare și am văzut cum expresia dură a șoferului se înmoaie la auzul cuvintelor mele. Apoi s-a concentrat din nou la drum.

Rufina a dat din cap.

— Nu toată lumea vede lucrurile așa.

— Atunci, sunt la fel de cruzi ca cei care au cauzat suferințele de la bun început.

Am rămas tăcute în timp ce taxiul ocolea arena romană, situată în centrul orașului. În mod surprinzător, cea mai mare parte din ea era încă în picioare. O parte din ziduri fusese lovită de proiectile și se prăbușise în valuri zimțate de piatră, dar structura de bază era la fel ca acum aproape două mii de ani. Un miracol. Participasem într-o vară la un spectacol de operă acolo, stând pe una dintre băncile

EDITURA PARALELA 45

antice din marmură și ascultând cum muzica lui Verdi răsună în jurul arenei cu o acustică perfectă. Emoționantă și tulburătoare.

Rufina a început să murmure o arie din *Tosca*, iar gura mi s-a curbat într-un zâmbet la auzul vocii ei calde, de mezzosoprană.

— Se va mai ține vreo stagiune de operă? am întrebat eu.

— Desigur. Muzica revine *întotdeauna*. Veronezii au trecut prin multe momente dificile, de la căderea Romei la luptele dintre împărați și papi și la ororile fasciștilor, dar am supraviețuit și vom merge mai departe. Prin momente bune și prin momente proaste, cu suișuri și coborâșuri.

Asta dacă nu te doboară…

Taxiul a lăsat în urmă arena, îndreptându-se pe Corso Cavour, o stradă șerpuită, mărginită de clădiri galbene și de culoarea teracotei, acoperite cu picturi murale decolorate.

— Rufina, dacă nu te superi, putem opri să văd rochiile înainte să mă instalez? Sunt epuizată în urma călătoriei, dar prea entuziasmată ca să pot dormi fără să le văd mai întâi.

— Deja am plănuit asta, a spus ea cu un zâmbet complice. Sunt la Fondazione Museo Menigatti, un muzeu aflat în cea mai veche parte a orașului, la mică distanță de casa mea. Se află într-un *palazzo* care a aparținut cândva unei puternice familii veroneze, Menigatti, a cărei linie s-a stins pe la începutul secolului. Din fericire, ultimul descendent a înființat un trust și a transformat clădirea în muzeu înainte să moară. Cu excepția anilor de război, a fost deschis mereu pentru public.

— Și cum au ajuns rochiile la Fondazione?

— A fost un noroc chior, în timpul renovării uneia dintre camerele de la etaj, cu câteva luni în urmă.

Întorcându-se spre mine, cu chipul strălucind de entuziasm, Rufina a continuat:

— Deși *palazzo*-ul a rămas aproape neatins de bombardamentele Aliaților, a rămas gol și neglijat în ultimii câțiva ani. Apoi, ultimul etaj a suferit stricăciuni din cauza apei, în urma unor ploi de

EDITURA PARALELA 45

astă-vară, așa că *direttore*[1] a hotărât să repare tapetul uneia dintre camerele din față. În timp ce lucra, și-a dat seama că fusese lipit peste un perete fals. În spatele lui se afla un mic dulap ascuns, ce conținea un singur lucru: un cufăr din epoca victoriană. Trebuie să fi fost lăsat acolo cu mai bine de o sută de ani în urmă. Îți vine să crezi?

M-am lăsat pe spate, uluită.

— Și nu a știut nimeni de el?

— Se pare că nu. *Palazzo*-ul are peste douăzeci de camere și, deși parterul și primul etaj au fost transformate în spații expoziționale, etajele superioare au fost folosite în special pentru depozitarea lucrurilor necatalogate. Familia Menigatti a locuit aici timp de aproape cinci secole, așa că locul era plin de colecții de artă și piese de mobilier care nu au putut fi expuse toate deodată. Trebuie să recunosc, muzeul este un cadru excelent pentru astfel de piese atât de frumoase.

Taxiul a încetinit pe măsură ce ne apropiam de aglomerata Piazza delle Erbe. Am recunoscut piața sa în aer liber, cu tarabele ei la care se vindea orice, de la brânză proaspătă la bijuterii. În timp ce treceam pe lângă un bărbat care vindea sticlă suflată, mi-am amintit de brelocul pe care i l-am cumpărat lui Paul: o mică busolă din sticlă de Murano, despre care i-am spus că-l va aduce mereu acasă. L-a luat cu el când a fost trimis în Germania și l-am primit înapoi după moartea lui, cu sticla crăpată și acul blocat pe direcția est-vest. Înghețat în timp, într-o bătălie de la Berlin. L-am păstrat mereu la mine, fiind ultimul lucru pe care l-a atins. Legătura mea cu ultimele lui clipe pe pământ.

Șoferul nostru a călcat cu putere frâna.

— *Andare avanti!*[2] a strigat către doi tineri care traversau alene pe trecerea de pietoni, atât de absorbiți unul de celălalt, încât nici măcar nu au ridicat privirea.

Când au ajuns, în sfârșit, pe cealaltă parte, șoferul a mormăit:

— *Che palle!*

[1] „Director“ (it. în original).

[2] „Mergeți în față, grăbiți-vă“ (it. în original).

EDITURA PARALELA 45

Ce pacoste! Apoi a călcat pedala de accelerație.

Cam atât cu romantismul în orașul lui Romeo și al Julietei. Ce ironic! Să fiu aici, în locul în care și-a trăit povestea de dragoste cel mai faimos și mai pasional cuplu despre care a scris Shakespeare, fără iubit, fără soț. Partea aceea a vieții mele luase sfârșit.

Am auzit-o pe Rufina dându-i șoferului nostru adresa în italiană și l-am văzut tensionându-se și încleștându-și mâinile pe volan în timp ce înainta pe strada îngustă. Am trecut pe sub o arcadă, faimoasă pentru osul antic de balenă suspendat de ea, ca un cârlig de pescuit uriaș.

— Încă e aici, după aproape patru sute de ani, a spus Rufina, amuzată. Și presupun că va rămâne acolo pentru totdeauna, așteptând să treacă un om cu adevărat cinstit pe sub el, asta dacă nu cumva e doar o superstiție.

— Să sperăm că e o superstiție, altfel sigur ar cădea peste noi, femei atât de sincere și de directe, am spus eu, ridicând mâinile a resemnare. Și bine ar fi să nu cadă, că taxiul ăsta abia se târăște.

Rufina și-a înăbușit un chicotit.

— Mi-a lipsit umorul tău, Marianne. Mult timp nu prea am avut motive de râs, dar o să ne regăsim bucuria de altădată lucrând împreună la această expoziție. Așa o să le amintim tuturor că forța creației e mai puternică decât cea a distrugerii.

Auzind-o, am simțit un fior de speranță. Poate că avea dreptate. Poate că rolul meu în această descoperire avea o semnificație mai profundă, nu doar pentru mine, ci pentru toți cei care căutau un motiv să meargă mai departe. Cu toții aveam nevoie de așa ceva mai mult ca niciodată.

Taxiul a virat strâns la stânga. Rufina s-a izbit de mine, iar eu de portieră.

— *Piano. Piano!*[1] a exclamat ea.

Șoferul a mormăit un răspuns, continuând să înainteze. Am prins doar câteva cuvinte: *Misterioso. Fantasmi del passato. Anime perdute.*

[1] „Încet“ (it. în original).

EDITURA PARALELA 45

Am tremurat, traducând în minte: *Misterios. Fantasme ale trecutului. Suflete pierdute*.

— Văd că mai știi italiană, a remarcat Rufina aplecându-se spre mine. Crede că strada e bântuită și nu vrea să stea prea mult prin zona asta.

— De ce? S-a întâmplat ceva aici?

Curioasă, am scrutat *palazzo*-urile de pe Via Salerno, o înșiruire grațioasă de locuințe renascentiste. Majoritatea aveau două etaje, cu acoperișuri plate și fațade vopsite în tonuri de ocru, ce păreau renovate binișor. Doar pe alocuri se vedea câte un oblon strâmb sau o urmă de vopsea scorojită. Apoi, strada cotea spre râul Adige, terminându-se în fața unui *palazzo* care se deosebea de celelalte. Ceva mai mic, avea o fațadă gotică, cu ferestre decorate în stil maur și cu o frescă întunecată pictată în partea din față. Decolorate și palide, scenele dădeau impresia unui vis, colorate ușor într-un auriu cu tente de cupru, ca o fotografie veche, ușor neclară. Nimic sinistru.

Am zărit mica placă de alamă prinsă de perete: Fondazione Museo Menigatti.

Rufina și-a coborât vocea.

— Într-o noapte, aproape de sfârșitul războiului, un tânăr a fost înjunghiat chiar aici. Trupul lui a fost găsit abia dimineața, când *direttore* a venit să deschidă muzeul și l-a văzut zăcând pe trepte. Oribil.

Rufina s-a înfiorat.

— Nemții?

— Așa se crede. Dar unii dintre noi bănuim că a fost un ucigaș de pe aici, deoarece a doua zi a fost găsit un stilet într-o ladă de gunoi din apropiere. Unul făcut în Mangiano, cu mâner din corn. Letal. Dar, cum la scurt timp a fost declarat armistițiul, nimeni nu a mai vrut să investigheze ce s-a întâmplat cu adevărat, ca nu cumva să descopere că fusese vorba despre un italian. Toată lumea voia să meargă mai departe și să uite.

— Dar ce e greșit în a afla adevărul? Trebuie să ne *amintim* ce a fost pentru a putea face pace cu ce va fi, am spus, întâlnind privirea

EDITURA PARALELA 45

fixă a șoferului în oglinda retrovizoare, cu ochii mijiți și buzele strânse.

Mă avertiza în legătură cu ceva?

Pe urmă a clipit, mutându-și privirea și oprind brusc. A ieșit repede din mașină, scoțându-mi bagajele și punându-le pe trotuar. Înainte să apucăm să plătim, ne-a făcut un semn scurt și a demarat.

Mi-am luat valiza, tușind din cauza gazelor de eșapament.

— Chiar că s-a grăbit, am spus.

Rufina a ridicat din umeri.

— Sper că după ce vom deschide expoziția de rochii, ca parte a marii redeschideri a muzeului, amintirile urâte se vor șterge și oamenii vor restabili o legătură cu acest loc.

— Așa o să fie, am spus eu, încercând să par mai încrezătoare decât eram.

Simplul fapt de a sta într-un loc în care fusese comisă o crimă mă neliniștea.

După ce Rufina a deschis ușa masivă, am intrat într-un hol rece, neaerisit, cu podele prăfuite din marmură și coloane în stil roman. În capăt se vedea o scară în spirală, pe jumătate restaurată, care se arcuia spre etaj, cu o balustradă curbată sculptată din care lipseau câteva bucăți. *O grandoare decăzută.* Era nevoie de lucrări serioase de restaurare ca să devină un spațiu atrăgător pentru o expoziție de rochii.

— Lasă-ți valiza aici. E în siguranță.

Rufina m-a împins ușor în față.

— Cufărul e într-o cameră de la primul etaj.

În timp ce urcam pe scări, am privit tablourile care atârnau pe pereți, majoritatea lucrări de artă sacră: Madone, biserici, peisaje biblice – toate compoziții vibrante, luxuriante, în detalii vii, tipice pentru colecția unor aristocrați. Dar, când am ajuns pe palier, am văzut un tablou care ieșea în evidență: o pictură modernistă care înfățișa o siluetă fără brațe, cu cap de manechin, înconjurată de culori suprapuse în unghiuri ciudate. *Bizar de atrăgătoare.*

EDITURA PARALELA 45

În timp ce eram absorbită de tablou, Rufina a continuat să urce scările. Dându-și seama că mă oprisem, s-a întors, prinzându-se de balustradă.

— Hai, Marianne, *direttore* ne așteaptă. O să ai suficient timp să te uiți mai târziu la *L'uomo senza braccia*.

— Bărbatul fără brațe, am murmurat. Fascinant…

— Văd că admirați pictura noastră futuristă, s-a auzit de deasupra glasul grav al unui bărbat. Nu toată lumea îi apreciază… unicitatea.

Mi-am ridicat privirea și am văzut un bărbat înalt, stând în capul scărilor. Era îmbrăcat într-o cămașă albă și pantaloni din stofă cu manșete și stătea cu brațele încrucișate. În timp ce mă privea, i-am observat părul negru, grizonant, pieptănat pe spate, nasul acvilin și trăsăturile tipice unui italian – ar fi fost un bărbat frumos fără privirea aceea încruntată și o cicatrice fină pe obraz.

Rufina a urcat grăbită până la el, salutându-l și explicându-i, ușor jenată, că apariția noastră neanunțată se datora nerăbdării mele de a examina conținutul cufărului.

În timp ce ea vorbea, el nu și-a luat ochii de la mine.

— Așadar, dumneata ești creatoarea de modă din America?

În ciuda ușorului său sarcasm, accentul lui avea acel farmec italian aparte, dat de pronunțarea prelungită a ultimei silabe.

— Sunt curator de costume, l-am corectat.

Chiar și după un deceniu în domeniu, încă mă enerva când oamenii mă considerau o simplă croitoreasă sau, mai rău, o amatoare care se juca cu hainele vechi asemenea unei fetițe, cu păpușile.

— De fapt, la fel ca dumneavoastră, studiez, conserv și expun artefacte istorice. Doar că ale mele sunt textile. Și hainele pot spune adevărul despre trecutul unei societăți. Ne arată cum trăiau oamenii și ce anume prețuiau. Hainele au o semnificație profundă, la fel ca orice altă relicvă. La fel ca un mozaic roman din Pompei.

Am făcut o pauză.

— Mi-ar plăcea să discutăm mai pe îndelete acest subiect, cândva.

EDITURA PARALELA 45

— *Brava, signora*, a bătut el încet din palme. Mulțumesc pentru lecția despre antichități și pentru invitație, dar deocamdată sunt prea ocupat cu expoziția inaugurală a muzeului pentru a discuta despre… veșminte femeiești. Sincer să fiu, am fost de acord cu această expunere a rochiilor victoriene la insistențele Rufinei și, deși nu contest semnificația hainelor vechi, nu mă pot lăsa distras de la munca mea. Chiar acum, lucram împreună cu voluntarii mei la aranjarea unui grup de tablouri din secolul al XVIII-lea, când v-ați făcut apariția din senin, iar asta mă costă timp prețios. Astăzi voi permite această întrerupere, dar, dacă decideți să vă ocupați de acest proiect, veți lucra mai mult singură. Pentru mine, celelalte expoziții sunt prioritare.

— Sunt pregătită pentru asta, de vreme ce și sarcina mea e la fel de importantă, am răspuns, ajungând în capul scărilor, lângă el și Rufina. Cu cât văd rochiile cât mai repede, cu atât mă pot apuca de treabă mai repede.

Tonul meu nu mai lăsa loc altor comentarii. Ajunsesem la același nivel cu el.

Cu câțiva centimetri mai înalt decât mine, mă privea cu detașarea politicoasă a unui bărbat care văzuse prea multe și care-și ținea emoțiile sub un control strict. Am zărit însă în ochii lui o sclipire de interes.

— Atunci, o să vi le arăt imediat.

— Mai întâi aș vrea să fac prezentările oficiale, a spus Rufina, dregându-și vocea. Marianne Baxter, acesta este directorul muzeului, Alessandro Forni.

Am zâmbit și i-am întins mâna. El nu a făcut niciun gest.

Deci nu vom fi prieteni.

S-a întors pe călcâie și ne-a făcut semn să-l urmăm pe un coridor mochetat, decorat cu picturi imense ce înfățișau diverse scene de bătălie.

Cât de potrivit, m-am gândit, pentru o țară care a cunoscut războiul de la un capăt la celălalt.

EDITURA PARALELA 45

— Fundația se redeschide în trei săptămâni, ceea ce înseamnă că va trebui să evaluați și să pregătiți totul până atunci.

— Glumiți, *signor*?

Am grăbit pasul, pentru a mă putea ține după el.

— Va dura atât numai să studiez hainele cu lupa pentru a evalua texturile și firele. Materialele fragile se pot dezintegra dacă nu sunt mânuite cu grijă. Și nici măcar nu știu în ce stare sunt aceste rochii. Ca să nu mai spun că voi avea nevoie să creez manechine care să se potrivească perfect cu formele și mărimile rochiilor, un proces care nu poate fi făcut în grabă…

— După cum am spus, resursele mele sunt limitate. Dacă nu vă puteți ocupa de această sarcină, poate cunoașteți pe altcineva?

Era o întrebare retorică. Am cotit, oprindu-ne în fața unei uși duble, din lemn masiv, la capătul holului.

— Nu, a protestat Rufina, ferm. Când vine vorba de costume, nimeni nu se compară cu Marianne. Ea trebuie să se ocupe. O expoziție nereușită ar afecta vânzarea de bilete și donațiile viitoare. Ca să nu mai spun că, dacă aducem pe cineva mai puțin talentat, rochiile ar putea fi distruse iremediabil, și așa ceva nu ne permitem. Am pierde artefacte prețioase și, odată cu ele, ocazia de a spune povestea unei femei din trecut. Ar fi o tragedie.

M-a împins ușor în față.

— Am deplină încredere în prietena mea.

Alessandro a întins mâna spre mânerul de cristal al ușii, așteptând.

— Decizia îi aparține.

Încleștându-mi maxilarul, m-am luptat să ajung la o hotărâre. Avea să fie infernal să montez singură o expoziție în mai puțin de o lună. O sarcină imposibilă. Și totuși… Simțeam ceva dincolo de acel prag, ceva ce mă atrăgea înăuntru. O prezență nevăzută care îmi șoptea și mă chema. Degetele mele ardeau de nerăbdare să atingă țesăturile care mă așteptau, să stabilesc o legătură cu femeia care le purtase odată.

EDITURA PARALELA 45

Inspirând adânc, mi-am ridicat bărbia și am spus:

— O fac.

— *Va bene*.[1]

Directorul a deschis ușa și s-a dat laoparte.

Am rămas fără suflare la vederea încăperii frumoase și meticulos restaurate. Era în întregime albă și goală, cu excepția câtorva mese și a unui cufăr. Cu pardoseală din marmură ivorie și tavan din alabastru texturat, camera strălucea din toată părțile, ca un far opac. *Delicato*. Avea să fie locul perfect pentru o expoziție de rochii, pentru că nimic nu ar fi distras atenția de la culorile lor. Ca o pânză imaculată.

În contrast cu perfecțiunea camerei, cufărul vechi din piele maro ieșea în evidență, cu decorațiunile sale metalice îndoite și cu capacul ușor întredeschis. Pe partea din față, pe o plăcuță veche de lemn, erau sculptate inițialele *CR*, probabil ale proprietarei. Apropiindu-mă, am simțit un parfum de trandafiri și lavandă ce emana din interior. Pulsul mi-a luat-o razna, amețită de parfumul unei alte epoci.

În timp ce pășeam încet spre cufăr, Alessandro mi-a întins o pereche de mănuși din bumbac.

— S-ar putea să fie cam mari.

Le-am luat și mi le-am pus. La capătul fiecărui deget rămânea un mic spațiu gol. Într-adevăr, erau prea mari. Dar, deocamdată, până îmi scoteam din bagaj mănușile făcute la comandă, erau suficiente. Învățasem demult cât de importante sunt mănușile potrivite când ai de-a face cu materiale fragile.

— Vă las să vedeți despre ce e vorba, a spus Alessandro, îndreptându-se spre ușă.

Apoi a adăugat:

— Discutăm mai târziu despre programul dumneavoastră și despre zonele cu acces interzis. Am reguli clare cu privire la intervalele

[1] „Bine“ (it. în original).

EDITURA PARALELA 45

în care va fi permis accesul publicului în Fondazione și la încăperile în care pot intra pe perioada restaurării.

După ce a ieșit, m-am întors spre Rufina cu o privire acuzatoare.

— Ar fi trebuit să mă avertizezi că o să lucrez cu cineva atât de... dificil, ca să nu spun mai mult.

— M-am temut să nu refuzi, mi-a zâmbit ea, timidă. Poate fi exasperant, dar talentul lui e renumit. Are o adevărată pasiune pentru artă și artefacte, în ciuda felului său enervant de a fi. Și are motive bune pentru proasta lui dispoziție… spuse ea, ferindu-și privirea.

— Cum ar fi?

Rufina m-a privit direct în ochi.

— Alessandro a fost cel care a găsit trupul băiatului înjunghiat în fața palatului. Era vărul lui mai tânăr, Tonio.

— Ce îngrozitor, am șoptit, simțind un val de vinovăție pentru că îl judecasem atât de aspru. Trebuie să fi fost devastat.

— Bineînțeles… Dar și-a reprimat complet durerea. A fost puțin neobișnuit, chiar și în vreme de război, să nu țină doliu în mod public. Dar pur și simplu l-a îngropat pe Tonio trei zile mai târziu, fără nicio slujbă și fără nicio comemorare. Toată lumea a fost surprinsă. După incident, s-a cufundat cu totul în muncă, devenind rece și retras. Ceva s-a rupt în el atunci… Poate că, dacă și-ar fi exprimat durerea, ar fi fost altfel. Dar nu vorbește despre asta nici măcar cu mine, deși noi doi am crescut împreună.

Expresia lui severă mi-a apărut în minte. Acum o înțelegeam.

— O să încerc să fiu mai tolerantă.

Dând din cap, Rufina m-a urmat până la cufăr.

Mi-am ținut respirația apropiindu-mă. Când am ajuns în sfârșit în fața lui, am privit înăuntru, la rochiile împăturite cu grijă în interiorul căptușit cu brocart zdrențuit. Cu vârful degetelor, am ridicat rochia de plimbare în stil victorian, din poplin albastru, de deasupra și am observat că era separată de cea de dedesubt printr-un strat de mătase albă.

Am răsuflat ușurată.

EDITURA PARALELA 45

Culorile nu se amestecaseră.

În timp ce desfăceam cu grijă mânecile elaborate, două foi de pergament îngălbenit au alunecat de sub una dintre ele, plutind spre covor. Le-am ridicat cu grijă, încercând să nu le deteriorez marginile neregulate, sfărâmicioase. Păreau foarte vechi — probabil la fel de vechi ca rochiile.

— Ai văzut hârtiile astea?

Rufina a clătinat din cap.

— Înainte să vii, abia am atins fiecare rochie, doar ca să-i identific stilul și materialul. N-am văzut decât un decolteu destrămat și o mică ruptură la una dintre fuste.

Mi-am plimbat privirea peste rândurile scrise cu o cerneală decolorată în timp ce aranjam paginile în ordine. Prima avea în partea de sus o inscripție, cu un scris diferit: *Fata Morgana*.

— O imagine-fantomă, am șoptit.

— Poftim? m-a întrebat Rufina, curioasă, aplecată peste umărul meu.

— Cineva a lăsat scrisoarea în cufăr. E scrisă în engleză.

Confuză, am parcurs cu privirea restul primei pagini, ținând-o cu grijă, de teamă ca hârtia foarte veche să nu se sfărâme din cauza presiunii. Chiar și așa, un mic colț din partea de jos s-a desprins și a căzut.

— Era ascunsă în mâneca în formă de clopot a rochiei de poplin.

— Cât de ciudat.

M-a străbătut un fior. *Țineam în mână o bucată de istorie ascunsă, legată de veșmintele din fața mea.*

— Poate că scrisoarea a fost scrisă de femeia căreia îi aparțin rochiile, explicând de ce le-a lăsat aici, a sugerat Rufina, după care și-a dres vocea, cu o nerăbdare abia stăpânită. Pentru Dumnezeu, ce scrie?

Mi-a luat o secundă ca să-mi revin și am început să citesc cu voce tare…

EDITURA PARALELA 45

Gabriele Pasquale Giuseppe Rossetti
Londra
10 aprilie 1854

Draga mea Christina,

Dacă citești scrisoarea aceasta, draga mea fiică, înseamnă că am părăsit această lume, iar tu ai găsit compartimentul ascuns din prețioasa mea cutie, unde am lăsat această scrisoare pentru tine, alături de un pandantiv și de volumul de poezie al lui Dante. Mereu ai fost o fată isteață.

Am dus o viață lungă, așa că nu mă jeli. Dar am o rugăminte: aș vrea să duci cartea lui Dante înapoi la Verona, tărâmul copilăriei mele. Știu că încă nu ai avut ocazia să călătorești peste mări, dar, într-o zi, știu că fratele tău, William, te va duce în Italia și vei vedea, în sfârșit, țara în care s-au născut și au murit strămoșii tăi.

Locul cărții este în Biblioteca Capitolare, de unde a fost luată. Nu ar fi trebuit să o aduc cu mine în Anglia.

Am plătit scump pentru ea, căci obsesia mea pentru Dante a dus la sărăcirea familiei, dar e păcatul meu și voi plăti cu siguranță pentru el și în lumea de dincolo. Nu mai pot da timpul înapoi. Tot ce am este aici și acum, împreună cu speranța deșartă că vei găsi scrisoarea aceasta într-o zi și vei afla ce s-a întâmplat cu mult timp în urmă.

După cum știi, am plecat din Italia în tinerețe, pentru că știam că aș fi murit dacă aș fi rămas să studiez la Napoli.

Poate că nu ar fi fost ușor, dar asasinul m-ar fi găsit până la urmă. Și moartea m-ar fi găsit pe neașteptate, într-o după-amiază, în timp ce soarele s-ar fi ascuns după Marea Adriatică, lăsând dâre sângerii la orizont. Ar fi fost inevitabil.

Știam ce soartă mă așteaptă după ce am scris pamflete și poeme împotriva regelui Ferdinand. Toată pasiunea mea

EDITURA PARALELA 45

creatoare și-a găsit o supapă în măreața cauză a eliberării Italiei, iar eu nu am putut rezista. M-am alăturat altor studenți în cadrul întâlnirilor secrete, împrăștiați și dezorganizați la început, dar în cele din urmă uniți sub numele Carbonari, cu singurul scop: de a-l răsturna pe rege. Ar fi trebuit să fiu mai prudent, să lucrez în umbra marmurei și a bronzului de la Muzeul Capodimonte, în loc să scriu versuri despre revoluție. Dar nu mi-am putut stăpâni niciodată limba în fața tiraniei.

Nu am putut să tac.

Așa că am ales calea exilului.

Amintindu-mi ce s-a întâmplat în timpul acelei călătorii și gândindu-mă la călătoria mea iminentă de acum, pe tărâmul morții, mă gândesc la tatăl meu, Niccolo, pe care nu l-ai cunoscut niciodată, draga mea. Era un fierar care nu spunea prea multe, dar care își iubea nespus de mult familia. Încă îl văd, aplecat peste fierul încins, lovind cu ciocanul și modelând metalul în potcoave și sfeșnice. Forme simple, dar frumoase, născute din foc. Avea răbdarea unui meșteșugar și mâna unui artist. Cutia aceasta sculptată i-a aparținut tatălui său, iar tata mi-a dat-o înainte să moară, arătându-mi compartimentul secret, în caz că voi avea vreodată nevoie de el.

Am devenit poet ca urmare a încurajărilor lui. A fost o alegere foarte fericită deoarece, din cauza condamnării la moarte primite de la regele din Napoli, poezia mea a ajuns în mâinile soției unui amiral englez, care a aranjat să fiu scos din țară pe la Castel dell'Ovo, într-o noapte fără lună.

Rolul meu în cadrul rebeliunii a luat sfârșit în acel moment.

Dar vreau ca tu, Christina, să știi ce s-a întâmplat în acea seară, pentru că e important.

Salvatorii mei m-au lăsat la castel și s-au dus după prietenii și camarazii mei de arme: Fabiano, mereu jovial și plăcut de femei, și Giovanni, tăcut și calculat, care vedea viața ca pe

EDITURA PAPAELA 45

un puzzle sumbru. Ne juraserăm cu toții loialitate, așa că nu puteam pleca fără ei. Sau fără Peppina, prima mea dragoste.

Dar lucrurile nu au mers conform planului…

Lipit de zidurile din piatră ale castelului, ținând strâns în mână cutia tatei, în care aveam lucrurile mele prețioase, am simțit minutele scurgându-se încet, ca și cum timpul s-ar fi întins ca o pânză de păianjen în jurul fortăreței ce se înălța din mare. Nava britanică era ancorată în larg și trimiseseră o barcă după noi, pe plajă.

Așteptând, mi-am imaginat-o pe Peppina, cu ochii ei negri și buclele sălbatice. Mă fermecase din prima clipă, când mi-a ieșit în cale în pădurile de lângă Napoli, ca un vis învăpăiat de frumusețe și dulce pasiune. Era o servitoare, dar am iubit-o cu tot sufletul. Mereu loială, m-a sprijinit în acțiunile mele riscante alături de Carbonari, fără să se plângă vreodată că ne riscam viața, nici măcar atunci când poliția a luat-o la interogatoriu. Atunci a pretins că a rupt orice legătură cu mine după moartea fiului nostru, Niccolo. Copilul nostru fusese născut din iubire și numit în memoria tatălui meu, însă, pentru că numele lui înseamnă „poporul victoriei", el a fost un copil al acestui pământ.

Fabiano și Giovanni s-au întors — singuri. Mi-au spus că Peppina nu a venit la statuia lui San Domenico, unde trebuiau să se întâlnească.

Dar am refuzat să plec fără ea.

Când barca s-a apropiat, am privit spre conturul vag al Vezuviului, care se înălța peste Napoli cu amenințarea neîncetată a unei erupții. Frumos și periculos. Amintindu-mi constant că viața se poate schimba într-o clipă și că planurile mele atent construite pot fi ruinate într-o clipă. Soldații au aruncat o frânghie, făcându-ne semn să o legăm și să coborâm. Dar nu am putut.

EDITURA PARALELA 45

Atunci, Fabiano și Giovanni m-au forțat să urc în barcă, în ciuda protestelor mele. Chiar în acel moment, a apărut poliția, trăgând asupra noastră, iar vâslașii ne-au îndepărtat în grabă de castel.

În timp ce barca aluneca pe apă, am privit țărmul care se îndepărta tot mai mult, până când orașul a început să se contopească cu cerul. Însă, când luna a luminat plaja cu razele sale, am văzut-o acolo pe Peppina, nemișcată.

Am urlat să ne întoarcem, dar nimeni nu m-a ascultat. Crede-mă, fiica mea, mi-am dorit din tot sufletul să mă întorc după ea.

Fabiano a spus că vom putea trimite altă barcă odată ajunși în Malta, sub protecție britanică, dar știam că, și dacă am fi făcut-o, ea nu ar fi uitat niciodată că am lăsat-o în urmă. I-am văzut disperarea și am știut că am trădat-o. Deși, mai târziu, ni s-a alăturat în Malta, nu m-a iertat niciodată.

Am pierdut pentru totdeauna dragostea ei… Și, la fel de tragic, și revoluția s-a stins la puțin timp după.

Eu și Peppina ne-am îndepărtat unul de celălalt. Ea tânjea să revină în Italia și să recreeze ce avuseserăm acolo, iar eu îmi doream să-mi croiesc un drum într-o țară nouă. Nu am putut s-o conving să vadă lucrurile ca mine. Treptat, disperarea a copleșit-o, până când, în cele din urmă, s-a aruncat de pe o stâncă. Am fost devastat. Apoi am aflat că-mi lăsase un bilet de adio în cartea lui Dante și pandantivul, ca amintire a acelor ani sălbatici trăiți împreună, iar acest lucru mi-a diminuat sentimentul de vinovăție într-o anumită măsură. Peppina mi-a explicat că le obținuse în timp ce eram în Napoli și că intenționase să le vândă pentru a finanța rebeliunea, dar, după ce aceasta a luat sfârșit, le-a păstrat. Mi-am dat seama că volumul fusese furat din biblioteca din Verona, pentru că poartă ștampila ei, dar nu cunosc originea pandantivului. Au trecut atât de mulți ani, încât nici nu mai contează.

EDITURA PARALELA 45

După moartea Peppinei, m-am retras de lângă prieteni și am plecat din Malta cât de repede am putut. I-am spus doar lui Fabiano despre bilet, deoarece el îmi adusese vestea morții ei. M-am gândit că, dacă știe că ea-mi lăsase aceste lucruri prețioase, n-o să mă mai învinovățească, dar nu sunt sigur că am reușit. Adevărul e că meritam să mă disprețuiască.

Și așa mi-am părăsit prietenii din tinerețe și tot ce cunoșteam, ascunzând darurile Peppinei în compartimentul secret al cutiei tatei, sperând să las aceste amintiri în urmă.

Știi prea bine restul poveștii mele, Christina. Am ajuns la Londra și m-am căsătorit cu mama ta, a doua mare iubire a vieții mele, și am avut copii minunați, inclusiv pe tine. Niciodată să nu te îndoiești de cât de mult v-am iubit.

Mi-ați adus mai multă bucurie decât meritam.

Dar, pe măsură ce se apropie moartea, sunt bântuit de trecut, încercând să înțeleg tiparele complicate ale evenimentelor care au dus la exilul meu și să-mi răscumpăr greșelile, în special cartea furată. Nu m-am putut despărți de ea, în primul rând ca urmare a fascinației mele față de poezia lui Dante, dar asta a fost egoist și greșit din partea mea. Dacă îmi poți îndeplini dorința de a o duce înapoi la Verona, mă voi odihni în pace.

Cât despre pandantiv, mi se pare cinstit să ți-l las ție, iubita mea fiică, de vreme ce ești la fel de plină de iubire ca Peppina.

Mama ta a bănuit o parte din poveste, dar nu am putut să vorbesc deschis niciodată despre prima mea iubire. Urăsc să-ți cer să păstrezi secretul față de frații tăi, mai ales față de Dante Gabriel, care e deja chinuit de geniul lui artistic. Cât despre William și Maria, e mai bine să nu știe, pentru că nu vreau să mă judece după moartea mea.

Tatăl tău care te iubește ca întotdeauna,
Gabriele Rossetti

EDITURA PARALELA 45

Terminând de citit scrisoarea, am observat o notiță în josul paginii, scrisă cu același scris ca *Fata Morgana*: „Scrisoarea tatei pentru mine.“ Mi-am ridicat privirea, uimită, întâi spre Rufina, apoi la inițialele *CR* de pe cufăr, încercând să înțeleg legătura dintre cererea lui Gabriele și rochiile din fața mea.

— Crezi că e posibil... ca rochiile să-i fi aparținut poetei Christina Rossetti? I-am recunoscut numele doar datorită legăturii cu prerafaeliții, ale căror picturi le-am studiat în facultate, dar nu știu nimic despre ea.

— Nici eu.

— Cum au ajuns hainele unei englezoaice într-un cufăr din Verona, ascunse timp de aproape un secol?

Rufina a dat din umeri.

Am ridicat din nou scrisoarea și am recitit cu voce tare primele două cuvinte de pe prima pagină:

— *Fata Morgana*.

EDITURA PARALELA 45